

Стратегиялық жоспарлау және басқару

Орындаған: ЖМ11-050-1к

Әлмаханова А

Тексерген: Серікұлы М

«Стратегия» термині

- - гректердің «Strategos» сөзінен туындаған, өз тілімізге аударғанда «генерал өнері» немесе «адамдарды басқару өнері» деген түсініктерді беріп, болашақта мақсатты бағытталған және шешуші іс-қимыл тобын, жиынтығын көрсетеді немесе «Стратегия» іске асырылуы мақсатқа жетуді қамтамасыз ететін бөлшекті, жан-жақты және кешенді жоспар.

Стратегиялық жоспарлау

Стратегиялық жоспарлау – оған жету жолында шешім қабылдау мен оны ұйымдастыру үшін мақсаттарды таңдау процесі. Ол бүкіл басқару шешімдері үшін оның негізін қамтамасыз етеді. Бұл жоспарлау түрі – көптеген мемлекеттер, ірі және орта компаниялар соңғы кездері кеңінен қолданып жүрген арнаулы білім (қызмет) саласы. Ол басқаруда ертеден қолданылып келеді, бірақ жиі және кең көлемде қолданылуы екінші дүниежүзілік соғыс кезінен басталды және тек әскери ғана емес, сонымен қатар азаматтық қызмет пен бизнес сферасында да кеңінен қолданылғандықтан қазіргі кезде жеке ғылым саласы ретінде қалыптасты.

Стратегиялық жоспарлаудың өзіндік белгілері:

- 1) стратегияны көпшілік жағдайда жоғарғы басшылар тұжырымдайды және жасайды, алайда оны жүзеге асыруға басқарудың барлық деңгейлерінің қатысуы көзделеді;
- 2) стратегиялық жоспар жеке бір ұйымға ғана емес, бүкіл бір мемлекеттің даму болашағы үшін де жасалады;
- 3) стратегиялық жоспар көлемді зерттеулермен және нақты деректермен негізделуі тиіс;
- 4) стратегиялық жоспар мемлекеттің айқындылығын, дербестілігін білдіреді;
- 5) стратегиялық жоспарды жасағанда, ұзақ уақыт бойы тұтастығын сақтаумен қоса, қажет болған жағдайда жетілдіруді және қайта бағыттауды жүзеге асыратындай икемді болуы керек.

- Қазақстан Республикасында ұзақ мерзімді стратегиялық жоспарлар 10-15 жылдар аралығына жасалынады. Бұл жоспарда халық шаруашылығының ұзақ мерзімді мақсаттары, міндеттері және ұлттық экономиканың бірінші кезекті дамуы қажетті бағыттары, олардың іске асу кезеңдері және мемлекеттің әлеуметтік-экономикалық саясатының жалпы бағыты белгіленеді.
- Стратегиялық жоспарлау мемлекеттің дамуы үшін шешім қабылдауға қажетті құрал болып саналады. Оның **басты міндеті** — мемлекетте жаңадан енгізілген жоспарларды жеткілікті дәрежеде қамтамасыз ету.
- Қазақстан Республикасында алғашқы стратегиялық жоспар Президентіміздің 1997 жылғы «Қазақстан 2030: Гүлдену, қауіпсіздік және барлық қазақстандықтардың тұрмыс жағдайларын жақсарту» үндеуіне сай 1998-2000 жылдар аралығына сай жасалынды.

Жоспарлау процессінің өзі төрт кезеңнен тұрады:

1. жалпы мақсатты ойластыру;
2. белгіленген біршама уақыт кезеңіне (2, 5, 10 жылға) арналған
3. нақтылы мақсатты айқындау;
4. оған жетудің жолдары мен амалдарын айқындау;
5. жоспарлы көрсеткіштерді нақты көрсеткіштермен салыстыру арқылы қойылған мақсатқа жетуді бақылау.

Стратегиялық жоспарлаудың басты элементтері:

- қоғамның әлеуметтік мәселелерін шешуді жоспарлау
- Қоғам мен табиғат ара-қатынасын жоспарлау
- Жаңа технологиялар мен ГТР жетістіктерін пайдалануды жоспарлау
- Ұлттық экономикалық жүйені тұрақтандыру

Стратегиялық жоспарлау- компанияның басқа да жоспарларының негізін қалайды

- 1) Ол жаһандық мақсаттар мен компания миссиясын анықтаудан басталады. **Миссия** деп- компания мақсаттарын белгілі бір нақышқа келтіруді айтады. Миссия компания ұжымын белгілі бір ортақ бағытқа қарай беттейді.
- 2) Нақты мақсаттар қойылады және ұжымның ішкі ортасы мен бәсекелестер туралы барлық ақпараттар жинастырылады. Мұнда «мақсаттар ағашы» жасалуы тиіс;
- 3) SWOT-ТАЛДАУ ЖАСЫЛЫП, БАРЛЫҚ МҮМКІНДІКТЕР МЕН ҚАУІП-ҚАТЕРЛЕР АНЫҚТАЛАДЫ;
- 4) Басқарма нақты қай тауарлармен және қандай іс-әрекеттермен айналысу керектігін анықтайды.
- 5) Тауарға қатысты әр бөлімше жалпы жоспарға сай келетін тағы да өз маркетингтік және басқа да жоспарын өңдейді.

Стратегиялық басқару

Стратегиялық басқару – берілген мекеменің мақсаттары мен міндеттеріне қол жеткізу үшін өз ресурстарын басқаруы. Стратегиялық басқару берілген **мекеменің мақсаттарын анықтау, бәсекелестік орта** мен **ішкі ұйымдастыруды талдау, стратегияларды бағалау** және **олардың барлық мекемеге жайылғанын** қамтиды. Негізінде, стратегиялық басқару, мекеменің өзінен шыққан немесе бәсекелестерден келген, мекеменің алдында тұрған мүмкіндіктер мен қауіп-қатерлерді тануды қамтиды, және, мекеменің бәсекелестерімен салыстырғанда міндеттерін қалай атқаратындығын анықтайды.

✓ Стратегиялық басқару жағдайды **ішкі және сыртқы** жақтан бағалай білуді талап етеді. Стратегиялық басқару бірнеше ой мектептеріне бөлінеді. Сипаттама тәсілі стратегиялар іс жүзінде қалай жасалғанына бас назар аударады, ал директивалық тәсіл, стратегияларды қалай әзірлеуі тиіс екендігін баяндайды. Бұл мектептер стратегиялардың қалай дамытылғанына қарай ерекшеленеді: барлық қатерлер мен мүмкіндіктер ескерілген талдау процесі арқылы немесе жалпы бағыттаушы қағидаттар арқылы.

1. Бизнес мәдениеті,
 2. қызметкерлердің дағдылары мен бәсекелестілігі,
 3. ұйымдық құрылым,
 4. ұйымның алдына қойылған мақсаттарына қол жеткізуіне әсер ететін **маңызды факторлары** боп саналады. Икемсіз компаниялар тез өзгертін ортада табысқа жетуді қиын деп санайды. Стратегияларды әзірлеу және оларды іске асыру арасындағы бөгеттер менеджерлерге тиімді мақсаттарының орындалған-орындалмағанын анықтауға қиындық туғызады.
- Ұйымның бас директорға сүйенгеннен гөрі стратегияға жұмыс атқаратын бірнеше қызметкерлерге сүйене алады. Ұйым басшылары өткен стратегиялардан үйренуге және ірі қоршаған бизнес ортаны зерттеуге назар аударады. Кейіннен, бұл білім болашақ стратегияларды әзірлеуге және қызметкерлердің іс-әрекеттері компанияның алға басуға бағытталғанын қадағалау үшін қолданылады.

Стратегиялық басқаруды анықтау компоненттері

1. Стратегиялық ниет

- Ұйымның стратегиялық ниеті ол ұйымның неге бар екенін және өмір сүруді жалғастыратын мақсаты болып табылады; стратегиялық ниет бәсекелестік артықшылықты қамтамасыз етеді, компанияның көзқарасына жету үшін ұйым қандай істерді дереу қолға алуы тиіс екендігі туралы мағлұмат береді. Ол адамдарды талпындырады. Бұл компанияның көзқарасын анықтайды.

2. Миссиялық жоспар

Миссиялық жоспарлар арқылы компания өз мүдделі талаптарына қызмет көрсетуді көздейді. Ол ұйымның неге жұмыс істейтін сипаттайды және, осылайша, стратегиялар тұжырымдалатын шектеулерді анықтайды. Бұл ұйым не істейтінін (яғни, мүмкіндіктерін), кімге ол қызмет көрсететінін (яғни, мүдделі тараптарды) және не ұйымды бірегей ететінін (яғни, бар болуының себебін) сипаттайды.

Миссиясының ерекшеліктері:

- а. Миссиясы жүзеге асырылуы тиіс. . Ол жеткілікті дәл болуы тиіс.
- б. Кез келген іс-қимыл қабылдана алу болу үшін миссия жеткілікті айқын болуы тиіс.
- с. Ол үлкен басқаруды, қызметкерлер мен жалпы қоғамды шабыттандыру керек.
- д. Ол сенімді болуы тиіс, яғни, барлық мүдделі тараптар оған сену керек.

3. Көзқарас

Ұйымның көзқарасы болашақта компания қайда болғысы келетінін немесе қайда болуды көздейтінін немесе өз мүдделі тараптарының қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін қайда болуы тиіс екенін анықтайды. Ол болашаққа армандарымызды, талпыныстарымызды сипаттайды. Тиімді көзқараста осындай ерекшеліктері болуы тиіс:

- а. Ол бір мағыналы болуы тиіс.
- б. Бұл түсінікті болуы тиіс.
- с. Ол ұйымның мәдениеті мен құндылықтарына сай болуы керек.
- д. Армандарымыз, талпыныстарымыз шынайы / ұтымды болуы тиіс.
- е. Еске сақтауға оңай болу үшін ол қысқа болу тиіс

Көзқарасты іске асыру үшін ол ұйымға жататын әркімнің ойына терең сіңуі керек.

4. Мақсаттары мен міндеттері

Мақсат ұйымның болашақта жететін немесе жетуді армандайтын калпы. Мақсаттар ұйым миссиясына немесе көзқарасына қол жеткіземін десе, қандай нақты кадамдар жасалуы керек екенін көрсетеді. Мақсаттар ұйымның миссиясын неғұрлым көрнекті және нақты етеді. Олар ұйымдағы түрлі функционалдық және бөлімдік аймақтарын үйлестіріп біріктіреді. Нақты құрылған мақсаттарда мынадай ерекшеліктер бар:

- Олар дәл және өлшенетін болып табылады;
- Олар сыни және маңызды мәселелерді іздейді;
- Олар нақты мерзімде қол жетімді болу тиіс;
- Олар қаржылық, сондай-ақ қаржылық емес компоненттерді де қамтиды.

Міндеттер ол ұйым берілген уақыт аралығында қалай да қол жеткізетін мақсаттары боп анықталады. Бұл жоспарлаудың негізі боп табылады. Ұйымның саясаттары осы мақсаттарға қол жеткізу үшін әзірленген. Мақсаттарының тұжырымдауы жоғары деңгейдегі басқарудың міндеті болып табылады. Тиімді міндеттердің мынадай ерекшеліктері бар:

- Міндеттері қысқа мерзімді, сондай-ақ ұзақ мерзімді болуы тиіс;
- Міндеттері жауап және қоршаған ортаға өзгеруіне жауап, яғни, олар икемді болуы керек;
- Бұл, мүмкін, шынайы және жедел болуы тиіс.

• **Назарларыңызға рахмет!!!**